

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף קלד

תנו רבנן שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן. שלשים מהן ראויים שתשרה עליהן שכינה כמשה רבינו: אבל בעוון הדור שאינו ראוי לכך הם לא זוכים שתשרה עליהם שכינה.

הלכות: דברים שקבלנו הלכה למשה מסיני. **ואגדות:** המדרשים של חז"ל. **דקדוקי תורה:** לימודים של חז"ל מדקדוק באותיות התורה. כגון מהאות ו' של הפסוק "וזה לכם הטמא" לומדים שדם של שרץ טמא. **ודקדוקי סופרים:** גזירות שגזרו חז"ל להרחיק את האדם מלעבור עבירה. **וקלין וחמורין:** דברים הנלמדים על ידי קל וחומר. **וגזרות שוות:** דברים הנלמדים על ידי 'גזירה שווה' כלומר מילה דומה הכתובה בשני מקומות בתורה. **ותקופות:** חישוב האסטרונומי של מולד הלבנה. **וגמטריאות:** דברים הנלמדים מנוטריקון של המילה. כגון 'אנכי' = אנא נפשי כתבית היבית. וכן דברים הנלמדים מהמספר של האותיות. (רש"י בסוכה). **ומשלות כובסים ומשלות שועלים:** משלים שחיברו הקדמונים כדי ללמד מוסר את העם. **שיחת שדים:** השבעת שדים כדי לעשות קמיע לרפואה. **ושיחת דקלים:** שיחה שאנשים מדברים על דקלים, כלומר חכמת הצמחים. **ושיחת מלאכי השרת:** השבעת מלאכים. **וזכר גדול וזכר קטן:** הגמרא מבארת מיד - 'דבר גדול' זה מעשה מרכבה, ו'דבר קטן' זה הקושיות והתירוצים של אב"י ורבא על המשניות.

לקיים מה שנאמר "להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא": הצדיקים ינחלו 310 ועשר עולמות (כמספר 'יש' בגמטריא), בגלל שאוצרותיהם מלאים בכל טוב של תורה וחכמה

משנה: האומר 'זה בני' נאמן, 'זה אחי' אינו נאמן, ויטול עמו בחלקו: האומר על אדם אחר שהוא הבן שלו הוא נאמן. אבל האומר על אדם אחר שהוא אח שלו אינו נאמן. ולכן אם מת אביהם ויש לו עוד אח, הוא לא נאמן לקחת את הירושה מהאח הנוסף, אלא הוא ומי שאמר עליו שהוא אחיו מתחלקים בשאר הירושה.

דהיינו, ראובן ושמעון ירשו מאביהם שלוש שדות. שמעון אמר על לוי שהוא אחיו. ראובן מקבל שדה וחצי כי הוא לא מודה בכך שלוי אח שלו, ואם כן מגיע לו חצי מהירושה. אבל שמעון שמודה שלוי אחיו, מקבל שדה אחת, ואת החצי של השדה הנוספת הוא נותן ללוי (שהרי לדבריו מגיע ללוי את השדה השלישית, רק שראובן לקח ממנה חצי כי הוא לא מודה שהוא אחיו).

מת יחזרו נכסים למקומן: אם לוי מת ללא ילדים, שמעון יורש את החצי השדה שקיבל לוי במיתת האבא. אבל ראובן לא מקבל ממנה כלום. כי אם הוא מודה שלוי אחיו, הרי הוא כבר קיבל את החצי השדה השייך ללוי במיתת האבא, שזה החצי שהוא היה אומר לירש במיתת לוי אם היה לוי מקבל את כל השדה.

נפלו לו נכסים ממקום אחר יירשו אחיו עמו: אבל אם לוי קנה נכסים ומת ללא בנים, ראובן יורש עם שמעון את הנכסים הללו, שהרי שמעון מודה שהוא אח שלהם.

גמרא: שאלה: 'זה בני נאמן' למאי הלכתא?: לגבי איזו הלכה הוא נאמן שהוא בנו?

תשובה: אמר רב יהודה אמר שמואל **לירשו ולפטור את אשתו מן היבום:** הוא נאמן לומר על האיש שהוא בנו לגבי שני דינים. א. לאחר מותו, האיש הזה יירש אותו בתור בן. ב. אם לא ידוע לנו שיש לו ילדים ואם כן לאחר מותו אשתו תצטרך להתייבם לאחיו, כשהוא אומר על האיש שהוא בנו הוא נאמן ואשתו נפטרת מהייבום.

קושיא: **לירשו פשיטא!** מה החידוש שהוא נאמן? הרי בידו לתת את כל נכסיו לאיש במתנה גם אם הוא לא בנו. ולכן 'מיגו' (= מתוך) שהוא יכול לתת לו במתנה, הוא נאמן לומר שהוא בנו ויקבל אותם בירושה. **תירוץ:** **לפטור את אשתו מן היבום אצטריכא ליה:** כנ"ל.

קושיא: **הא נמי תנינא! מי שאמר בשעת מיתתו יש לי בנים נאמן, יש לי אחים אינו נאמן:** אדם שלא היה ידוע לנו שיש לו ילדים, ולפני מיתתו הוא אמר פתאום שיש לו ילדים, ובכך הוא פוטר את אשתו מייבום לאחיו, הוא נאמן. אבל אם לא ידוע שיש לו ילדים וגם לא ידוע שיש לו אחים, ופתאום לפני מיתתו הוא אומר שיש לו אחים ובכך הוא מחייב את אשתו להתייבם להם, אינו נאמן.

אם כן במשנה במסכת קידושין כבר כתוב שהוא נאמן לומר שיש לו בן לפטור את אשתו מייבום.

תירוץ: התם דלא מוחזק לן באח, הכא אף על גב דמוחזק ליה באח: במסכת קידושין מדובר שלא ידוע לנו שיש לו ילדים ולא ידוע לנו שיש לו אחים. ולכן יש כאן ספק ספיקא. ספק יש לו בנים והיא פטורה מייבום, וגם אם נאמר שאין לו בנים, ספק אין לו אחים ואין לה למי להתייבם. ולכן אשתו בחזקת שאינה צריכה להתייבם. ומשום כך הוא נאמן לומר שיש לו בן, כי הוא משאיר אותה על חזקתה.

אבל כאן מדובר שידוע לנו שיש לו אחים, ואם כן היא בחזקת שצריכה ייבום, ובכל אופן הוא נאמן לומר שיש לו בן לפטור אותה מהייבום. והטעם בגלל שהוא יכול לתת לה עכשיו גט ולפטור אותה מהייבום, ואם כן 'מה לו לשקר' בחינם ולומר שיש לו בן?!

אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל - מפני מה אמרו 'זה בני נאמן'? הואיל ובעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן: מה הטעם של משנתנו שהאומר 'זה בני' נאמן לפטור את אשתו מייבום? בגלל שהדין הוא שבעל שאמר 'גרשתי את אשתי' נאמן. ואם כן יש כאן 'מיגו' שיכול לומר גרשתי את אשתי ולפטור אותה מהייבום, הוא נאמן לומר שיש לו בן ולפטור אותה מהייבום.

אמר רב יוסף מריה דאברהם! תלי תניא בדלא תניא: רב יוסף שמע את הדברים מרב יהודה בשם שמואל בעבר, לאחר מכן הוא חלה ושכח את תלמודו, עכשיו הוא חזר על הדברים וניסה להבין אותם. רב יוסף מתקשה, איך יתכן ששמואל תולה את הטעם של המשנה בדין שלא כתוב משנה ואינו כתוב בשום מקום. בנוסף, הדין עצמו שהוא רוצה לבאר בו את המשנה שלנו, צריך טעם אחר לבאר אותו. כי מה באמת הטעם שבעל נאמן לומר 'גרשתי את אשתי' בגלל שבידו לגרשה.

אלא אי אתמר הכי איתמר א"ר יהודה אמר שמואל מפני מה אמרו זה בני נאמן הואיל ובידו לגרשה: ולכן מסיק רב יוסף שבאמת כך הוא שמע מרבי יהודה בשם שמואל - מה הטעם שהאומר זה בני נאמן? בגלל שבידו לגרש את אשתו. ואם כן יש כאן מיגו שיכל לגרש אותה ולפטור אותה מהייבום, ולכן הוא נאמן לומר שהוא בנו ולפטור אותה מהייבום.

אמר רב יוסף - השתא דאמרת אמרין 'הואיל', בעל שאמר 'גרשתי את אשתי' נאמן הואיל ובידו לגרשה: כנ"ל. אם אנו אומרים ש'הואיל ובידו לגרשה' הוא נאמן לומר על אדם שהוא בנו, ממילא הוא נאמן לומר גם שגירש את אשתו מאותו הטעם שבידו לגרשה.

כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן - בעל שאמר גרשתי את אשתי אינו נאמן: הוא חולק על רב יוסף. בגלל שאם באמת היה מגרש את אשתו, היה לדבר 'קול' ופרסום. ובכזה מקרה אנו לא אומרים 'מה לו לשקר' למרות שבידו לגרשה, כי נחשב הדבר כאילו יש כאן עדים שהוא לא גירש אותה, ולא אומרים 'מה לו לשקר' כנגד עדים שמעידים אחרת.

מנפח רב ששת בידיה, אזל ליה הואיל דרב יוסף: רב ששת שמע את דברי רבי יוחנן, וסימן בידו כאדם שמעיף קש ברוח שבידו. דהיינו הלך ונעלם ה'הואיל' שאמר רב יוסף (שהבעל נאמן לומר גרשתי את אשתי הואיל ובידו לגרשה), כי רבי יוחנן דחה את דבריו.

קושיא: איני והא א"ר חייא בר אבין אמר רבי יוחנן - בעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן: וסתירה מדברי רבי יוחנן על דברי רבי יוחנן.

תירוץ: לא קשיא כאן למפרע כאן להבא: מה שאמר רב יצחק בר יוסף בשם רבי יוחנן, מדובר על בעל שאומר שהוא גירש את אשתו לפני חודש, ועל כך הוא לא נאמן (דהיינו אם היא זינתה בתוך החודש הזה הוא לא נאמן לפטור אותה מהעונש). כי עכשיו הוא לא יכול לעשות אותה מגורשת מלפני חודש, אלא בידו לגרשה רק מכאן ולהבא.

אבל מה שאמר רי חייא בר אבין בשם רבי יוחנן, מדובר בבעל שאומר שהוא גירש את אשתו עכשיו, ועכשיו בידו לגרשה ולכן הוא נאמן. (נמצא שה'הואיל' של רב יוסף לא נדחה לגמרי, אלא אומרים אותו על מכאן ולהבא).

איבעיא להו אמר למפרע מהו להימוניה להבא? מי פלגינן דבורא או לא פלגינן דבורא?: מי שאמר שגירש את אשתו לפני חודש, אמנם הוא לא נאמן על כך שגירש אותה בעבר, אבל האם נאמין לו שגירש אותה ביחס למכאן ולהבא? (ואם תזנה אשתו מכאן ולהבא היא תהיה פטורה).

והיינו האם אנו אומרים 'פלגינן דיבורא' - מחלקים את מה שהוא אמר לשני חלקים. כמה שאמר 'גירשתי את אשתי' מאמינים לו, אבל כמה שאמר שגירש אותה 'לפני שלושים יום' לא מאמינים לו. או שאי אפשר לחלק דיבור אחד לשני חלקים. נחלקו בדבר רב מארי ורב זביד.

קושיא: מאי שנא מדרבא? דאמר רבא איש פלוני בא על אשתי הוא ואחר מצטרפין להורגו. להורגו ולא להורגה: למאן דאמר שלא פלגינן דיבורא, כמה זה שונה ממה שאמר רבא? רבא אמר בעל שאמר שאיש פלוני בא על אשתו, אם בא עד נוסף והעיד על כך, שניהם מצטרפים להעיד על הפלוני ומחייבים אותו מיתה.

מדברי רבא משמע שרק על הפלוני הבעל נאמן להעיד, אבל הוא לא נאמן להעיד על אשתו, בגלל שהוא קרוב ופסול לעדות עליה. ואם כן מוכח שפלגינן דיבורא!

תירוץ: בתרי גופי פלגינן בחד גופא לא פלגינן: שם אלו שני אנשים שונים, ובזה עושים פלגינן דיבורא. כי לגבי הפלוני אנו מקבלים את כל העדות, אבל לגבי האשה אנו לא מקבלים אותה. ואילו כאן מדובר באשה אחת, ובזה לא עושים פלגינן דיבורא.